

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»**

КИСЕЛЬОВ АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 338.49

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РИНКУ
БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.03 – Економіка та управління
національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у ВНЗ «Національна академія управління».

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України
Єрмошенко Микола Миколайович
ВНЗ «Національна академія управління»,
завідувач кафедри економіки, маркетингу,
управління та адміністрування

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Ковальчук Трохим Тихонович,
АТ АКБ «АРКАДА» (м. Київ)
заступник Голови Наглядової ради

докторка економічних наук, професорка
Чубукова Ольга Юріївна,
Київський національний університет технологій
та дизайну (м. Київ)
завідувачка кафедри економічної кібернетики та
маркетингу

Захист відбудеться «26» грудня 2019 р. о 16.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.889.01 у ВНЗ «Національна академія управління» за адресою: 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ВНЗ «Національна академія управління» за адресою: 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15.

Автореферат розісланий «25» листопада 2019 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

М.В. Штань

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що ефективне функціонування сучасного ринку безпосередньо залежить від постійно відтворюваного ринкового середовища. Банки представляють собою сильний інструмент в структурній політиці та регулюванні економікою, що здійснюється шляхом перерозподілу фінансів, капіталу у формі банківського кредитування, інвестицій, необхідних для підприємницької діяльності. Банки можуть направляти грошові кошти, фінансові ресурси у вигляді кредитів в ті галузі, де капітал знайде найкраще використання.

Банківська система створює гроші і впливає на їх пропозицію на ринку, бере участь у перерозподілі фінансових ресурсів. Відповідно, можна відзначити безпосередню залежність між розвитком банківської системи та економіки країни загалом. Якщо банківська система стабільно розвивається, це позитивно впливає на економіку. Але негативні тенденції в її функціонуванні призводять до уповільнення темпів економічного розвитку. З огляду на ключову роль банківської системи в економічних процесах, вона підлягає всебічному вивченню з метою оптимізації її діяльності.

Швидкість розвитку інновацій та їх прискорене впровадження з метою забезпечення конкурентоспроможності в сфері послуг потребує встановлення чітких "правил гри" та сфер відповідальності в умовах активного розроблення, впровадження та використання інновацій.

Відповідно, ефективний механізм державного регулювання інноваційним розвитком банківської системи України має вирішувати проблему багатосторонньо, забезпечуючи безпеку всіх суб'єктів економічних відносин інноваційного розвитку банківської системи, гарантуючи їх інтереси, визначаючи сфери їх відповідальності та підтримуючи ключову роль банківської системи в національній економіці.

Проблематика особливостей функціонування та дослідження процесів регулювання банківської системи України відображені у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників, серед яких О.Барановський, О. Береславська, А. Гайдуцький, В. Гетьман, О. Дзюблюк, О.Золотарьова, М. Єрмошенко, О. Кириченко, Т. Ковальчук, Р.Колб, С. Лаптев, В. Міщенко, Р.Родрігес, І. Савлук, С. Подік, Г. Пурій, О. Чубукова та ін., проте існує необхідність цілісного комплексного наукового дослідження проблеми державного регулювання інноваційним розвитком банківської системи України, що обумовлена такими обставинами:

1. Банківська система в умовах формування цифрової економіки та інформаційного суспільства є однією із найбільш інноваційних сфер національної економіки.

2. Активний інноваційний розвиток всіх сфер та галузей національної економіки потребує їх державного регулювання з метою спрямування інновацій на формування суспільного добробуту.

3. Питанню інноваційного розвитку банківської системи присвячено багато наукових досліджень, проте в основному їх автори розглядають різні

аспекти оцінювання економічної ефективності інновацій в банківській сфері та інноваційної діяльності банків. Натомість, питанню інноваційного розвитку банківської сфери як джерела формування фінансових ресурсів увага майже не приділяється.

4. В свою чергу, проблематика державного регулювання інноваційною діяльністю розглядається в наукових роботах, як правило, в масштабах національної економіки в цілому або в контексті інноваційного розвитку окремих галузей чи сфер матеріального виробництва. Хоча останнім часом також з'явилися фрагментарні дослідження, присвячені інноваційному розвитку фінансових ринків.

5. Банківська система функціонує в умовах підвищеного ризику. При чому, реалії сьогодення свідчать про те, що діяльність банків, спрямована на зниження ризику, часто суперечить засадам соціальної економіки чи суспільній корисності.

6. Швидкість розвитку інновацій та їх прискорене впровадження з метою забезпечення конкурентоспроможності в сфері послуг потребує встановлення чітких "правил гри" та сфер відповідальності в умовах активного розроблення, впровадження та використання інновацій.

Саме вищевказані обставини обумовили вибір теми дисертаційної роботи, визначили її мету, основні завдання, новизну і практичну значущість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано в рамках теми ВНЗ «Національна академія управління» «Інноваційно-інвестиційні чинники сталого розвитку» (№ державної реєстрації № 0116U003934) у межах якої автором запропоновано науково-методичні підходи до удосконалення механізму державного регулювання інноваційним розвитком банківської системи.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад і практичних рекомендацій щодо удосконалення державного регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг в Україні.

Відповідно до мети було визначено та вирішено такі *завдання*:

- визначити загальні аспекти державного регулювання банківською системою та ринком банківських послуг;
- дослідити державне регулювання інноваційним розвитком в Україні;
- проаналізувати зарубіжний досвід державного регулювання інноваційним розвитком та функціонуванням ринку банківських послуг;
- вивчити сучасний стан та місце ринку банківських послуг в структурі національної економіки;
- провести діагностику інноваційного розвитку ринку банківських послуг України;
- з'ясувати вплив інноваційного розвитку ринку банківських послуг на національну економіку;
- визначити науково-методичні підходи до удосконалення механізму державного регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг;
- розробити концепцію державного регулювання інноваційним

розвитком ринку банківських послуг України;

- встановити вплив інноваційного розвитку на забезпечення ефективності та безпеки на ринку банківських послуг.

Об'єктом дослідження є сукупність економічних відносин, що функціонують в системі державного регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг України.

Предметом дослідження - теоретико-методичні засади та практичні рекомендації щодо удосконалення державного регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг України.

Методи дослідження. Теоретичною базою дослідження стали фундаментальні положення економічної науки, загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених з питань державного регулювання, інноваційного розвитку та проблем ринку банківських послуг України. Для визначення теоретико-методичних підходів до державного регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг України використано методи аналізу та синтезу, дедукції та індукції. Для аналізу сучасного стану державного регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг України застосовано методи аналізу, експертного оцінювання, порівняння, метод SWOT-аналізу. Безпосередньо для удосконалення системи державного регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг України застосовано також методи моделювання та програмування.

Інформаційною базою дослідження слугують дані Державної служби статистики України, Національного банку України, а також Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. Також у дослідженні використано спеціальну літературу, матеріали науково-практичних конференцій, довідкові матеріали, публікації періодичних видань, ресурси Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в такому:

уперше:

- розроблено комплексну Концепцію інноваційного розвитку ринку банківських послуг України задля забезпечення ефективного інноваційного розвитку ринку банківських послуг в структурі національної економіки. На відміну від існуючих розрізнених концепцій розвитку окремих ринків фінансових послуг концепцію представлено за секторами, вона є цілісною і системно враховує особливості розвитку ринку банківських послуг, що сприятиме його інтеграції в світовий ринок банківських послуг на засадах оптимізації державного впливу на інноваційний розвиток;

- розроблено механізм державного регулювання інноваційним розвитком банківської системи України, який має вирішувати проблему багатосторонньо, забезпечуючи безпеку всіх суб'єктів економічних відносин інноваційного розвитку банківської системи, гарантуючи їх інтереси, визначаючи сфери їх відповідальності, що забезпечить підтримку ключової ролі банківської системи в національній економіці;

удосконалено:

- понятійно-категоріальний апарат дослідження інноваційного розвитку

шляхом визначення сутності поняття банківської інновації, що на відміну від існуючих, включає всі елементи, характерні для сфери банківської діяльності, та інноваційні характеристики, які забезпечать однакове застосування поняття "банківська інновація" на практиці;

- науково-методичний підхід до формування механізму державного регулювання інноваційним розвитком банківської системи шляхом застосування державно-приватного партнерства, що, на відміну від існуючих, забезпечить нарощування обсягів фінансування інноваційної діяльності з боку бізнесу та фінансову і інформаційну й іншу підтримку з боку держави. Це сприятиме зміцненню банківської системи та розвитку ринку банківських послуг в Україні;

- наукові положення теорії інновацій, в межах якої на основі системного підходу розроблено класифікацію банківських інновацій, які систематизовано за двома критеріями одночасно, а саме за рівнем новизни для конкретного ринку та суб'єкту та об'єктом новизни, що, на відміну від існуючих класифікацій інновацій, враховують специфіку ринку банківських послуг. Це сприятиме його розвитку та підвищенню ефективності управління інноваційним розвитком цього ринку;

набули подальшого розвитку:

- понятійно-категоріальний апарат дослідження ринку банківських послуг шляхом розмежування понять "банківська система", "ринок банківських послуг", "банківський продукт" і "банківська послуга", які, на відміну від існуючих, включають відмінні характеристики кожного з понять, що сприятиме розробці правильної стратегії практичної оптимізації функціонування та державного регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг;

- теоретичні підходи до державного регулювання інноваційним розвитком в Україні шляхом визначення основних функцій та елементів інноваційної інфраструктури ринку банківських послуг з метою реалізації державної політики в інноваційній сфері, що сприятиме розвитку теорії та практики державного регулювання на ринку банківських послуг України;

- науково-прикладні рекомендації щодо підвищення конкурентоспроможності банківського сектора України за рахунок створення середовища, в якому банки можуть нормально функціонувати як з фінансової точки зору, так і з погляду легалізації, відмінність яких від наявних полягає в поєднанні мікро- та макropідходів до забезпечення конкурентоспроможності банківського сектору економіки;

- науково-методичні підходи до забезпечення безпеки суб'єктів ринку банківських послуг в умовах інноваційного розвитку банківської системи, впровадження яких в умовах інноваційного розвитку банківської системи, на відміну від існуючих, дозволить значно підвищити ефективність діяльності банків.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні результати наукового дослідження доведено до рівня прикладних розробок та науково-методичних пропозицій і організаційно-методичних

рекомендацій щодо державного регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг.

Теоретичні розробки та практичні результати дисертаційної роботи знайшли застосування в роботі окремих установ та організацій, що підтверджуються відповідними довідками та актами, зокрема:

- Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики (народний депутат України О.О.Устенко) - при розробленні змін до законодавства України, що регулює банківську діяльність та ринок банківських послуг (довідка № 22-10/ВР від 25.10.2019 р.);

- Державної податкової служби України - при здійсненні регуляторного впливу на діяльність суб'єктів господарювання з метою сприяння прозорості та ефективності електронного аудиту (довідка № 09-01-03-14/1 від 13.11.2019р.);

- Державного науково-дослідного інституту інформатизації та моделювання економіки Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України – представлене дослідження містить пропозиції щодо концепції формування механізму державного регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг, що представлений у вигляді ієрархічно організованої системи елементів, які розкриті на п'яти рівнях: методологічному, цілеутворення, методичному, інструментальному, організаційному, що дозволяє здійснити структурний синтез складових механізму і взаємозв'язків між ними (довідка № 01/212/1 від 22.01.2019 р.);

- АТ "Банк Форвард" - впроваджено в діяльність нові інноваційні методики управління діяльністю банку, зокрема ті, що стосуються безпеки економічних суб'єктів в умовах інноваційного розвитку банківської системи (довідка № 2/1-05-3481/1 від 12.11.2019 р.);

- Міжнародної громадської організації "Міжнародна академія інформатики" - взято до уваги здійснені дослідження проблем інформаційної безпеки на ринку банківських послуг України (довідка № 2619-03/21 від 11.03.2019 р.);

- ВНЗ «Національна академія управління» - використання в навчальному процесі матеріалів наукового дослідження при викладанні дисциплін «Товарна інноваційна політика», «Державне регулювання економікою», «Центральний банк і грошово-кредитна політика» (акт впровадження від 01.02.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, викладені в дисертації, належать особисто автору і є його науковим доробком. Дисертація є одноосібно виконаною кваліфікаційною працею, що містить нове розв'язання конкретного наукового завдання – розроблення концепції державного регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг України. Із наукових публікацій у дисертації використано ті ідеї та наукові положення, що є результатом особистої роботи автора.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідалися та отримали схвалення на міжнародних науково-практичних конференціях, форумах, семінарах та конгресах: III Міжнародній науково-

практичній конференції «Економіка і культура України в світових глобалізаційних процесах: позиціонування і реалії» (21-22 березня 2018 р., м. Київ); VI Міжнародному науковому семінарі "Формування економіки знань як базису інформаційного суспільства" (29 квітня – 8 травня 2018 р., м. Амстердам (Нідерланди) м. Париж (Франція)); XVII Міжнародного наукового семінару "Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті та подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи" (2-6 липня 2018 р., м. Київ-оз. Світязь); VII Міжнародному науковому семінарі "Формування економіки знань як базису інформаційного суспільства" (15-18 грудня 2018р., м. Верона (Італія)); VIII Міжнародному науковому семінарі "Формування економіки знань як базису інформаційного суспільства" (4-11 травня 2019 р., м. Верона – м. Падуя (Італія)); XVIII Міжнародному науковому семінарі "Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті та подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи" (1-5 липня 2019 р., м. Київ-оз. Світязь); V Міжнародній науковій Інтернет-конференції (Київ – Греесе, 14-15 жовтня 2019 року).

Публікація результатів дослідження. Основні результати і висновки дисертації знайшли відображення у 11 наукових працях. Зокрема 6 статей опубліковано у фахових наукових виданнях, з них 5 статей у журналах, які зареєстровано в міжнародних наукометричних базах, 5 публікацій апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій, який належить автору, становить 5,97 др. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг роботи становить 175 сторінок друкованого тексту, з них обсяг основного тексту 155 сторінок. Матеріали дисертації містять 19 рисунків, 20 таблиць, 6 додатків. Список використаних джерел включає 160 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету і задачі дослідження, об'єкт та предмет дослідження, методи дослідження і наукову новизну отриманих результатів, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами та структуру роботи.

Основними результатами першого розділу дисертаційної роботи **"Теоретико-методичні аспекти державного регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг"** є, насамперед, узагальнення існуючих наукових поглядів на такі економічні категорії, як "банківська система", "ринок банківських послуг", "державне регулювання", "інноваційна діяльність", "банківські інновації" тощо, результатом чого було встановлено, що банківська система – це законодавчо визначена, ієрархічно структурована система взаємозв'язаних банків, яка забезпечує ефективне функціонування грошового ринку та сприяє розвитку економіки. В свою чергу, ринок банківських послуг є складним середовищем формування попиту і пропозиції на продукти банківської діяльності, що динамічно розвивається та набуває нових рис у контексті сучасних світогосподарських процесів. Разом з тим,

ринок банківських послуг є складною структурою, що може бути класифікованою за різними критеріями: типами споживачів, географічним охопленням, продуктовою ознакою тощо. При цьому існування адекватних теоретичних підходів до визначення базових дефініцій банківської діяльності є однією з необхідних умов розробки правильної стратегії практичної оптимізації функціонування ринку банківських послуг.

Проаналізовано міжнародний досвід, який свідчить про існування різних практик державного регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг, але сфера управління інноваційним розвитком ринку банківських послуг у світі охоплює велику кількість організаційних структур, що включаються в інноваційний процес на різних його стадіях і виконують визначені функції: генерування нових ідей, формування концепції новації, її матеріалізацію у певному продукті, розробку практичних способів її використання, виробництво новинки і виведення її на ринок. Встановлено, що сьогодні європейські банки стрімко рухаються в зону віртуальної реальності, на території Євросони впроваджені єдині платіжні стандарти і створена єдина загальноєвропейська платіжна територія.

У другому розділі "**Аналіз науково-практичних основ інноваційного розвитку ринку банківських послуг України**" було досліджено сучасний стан та місце ринку банківських послуг в структурі національної економіки.

В роботі проведено діагностику інноваційного розвитку ринку банківських послуг України та визначено вплив інноваційного розвитку ринку банківських послуг на національну економіку.

На основі кількісного оцінювання показників відношення ціни та якості банківських послуг основних банків України та обсягів їх надання побудовано карту стратегічних груп ринку банківських послуг України (рис. 1), що надало можливість простежити якісні показники цінової політики конкурентів на ринку банківських послуг, якість послуг і рівень їх надання.

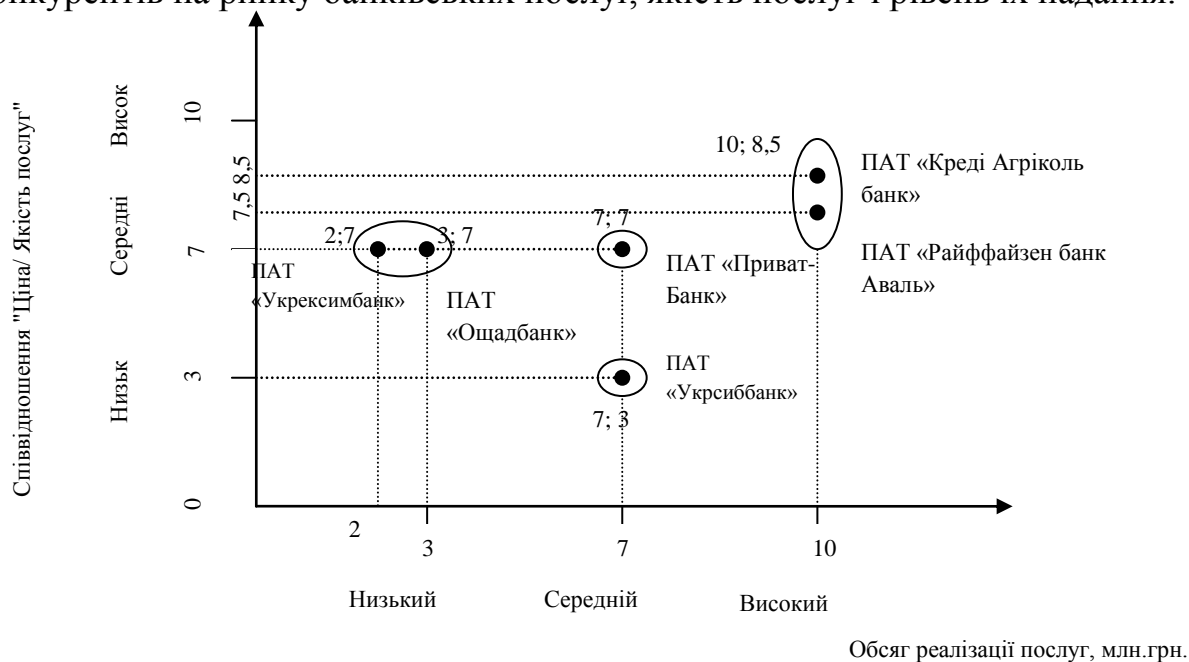

Рис. 1. Карта стратегічних груп ринку банківських послуг України

Джерело: розроблено автором

З карти видно, що ПАТ «КредіАгріколь Банк» та ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» знаходяться в одній стратегічній групі. Отже, «Райффайзен Банк Аваль» є головним конкурентом ПАТ «КредіАгріколь Банк». Також сильну конкуренцію складають ПАТ «ПриватБанк» та ПАТ «Укрсиббанк».

Встановлено, що ринок банківських послуг у сучасних умовах значно диверсифікований та є одним з найбільш динамічних секторів економіки України.

З метою дослідження інноваційного розвитку банківської системи визначено основні ознаки класифікації банківських інновацій (рис. 2) та систематизовано їх (рис. 3).

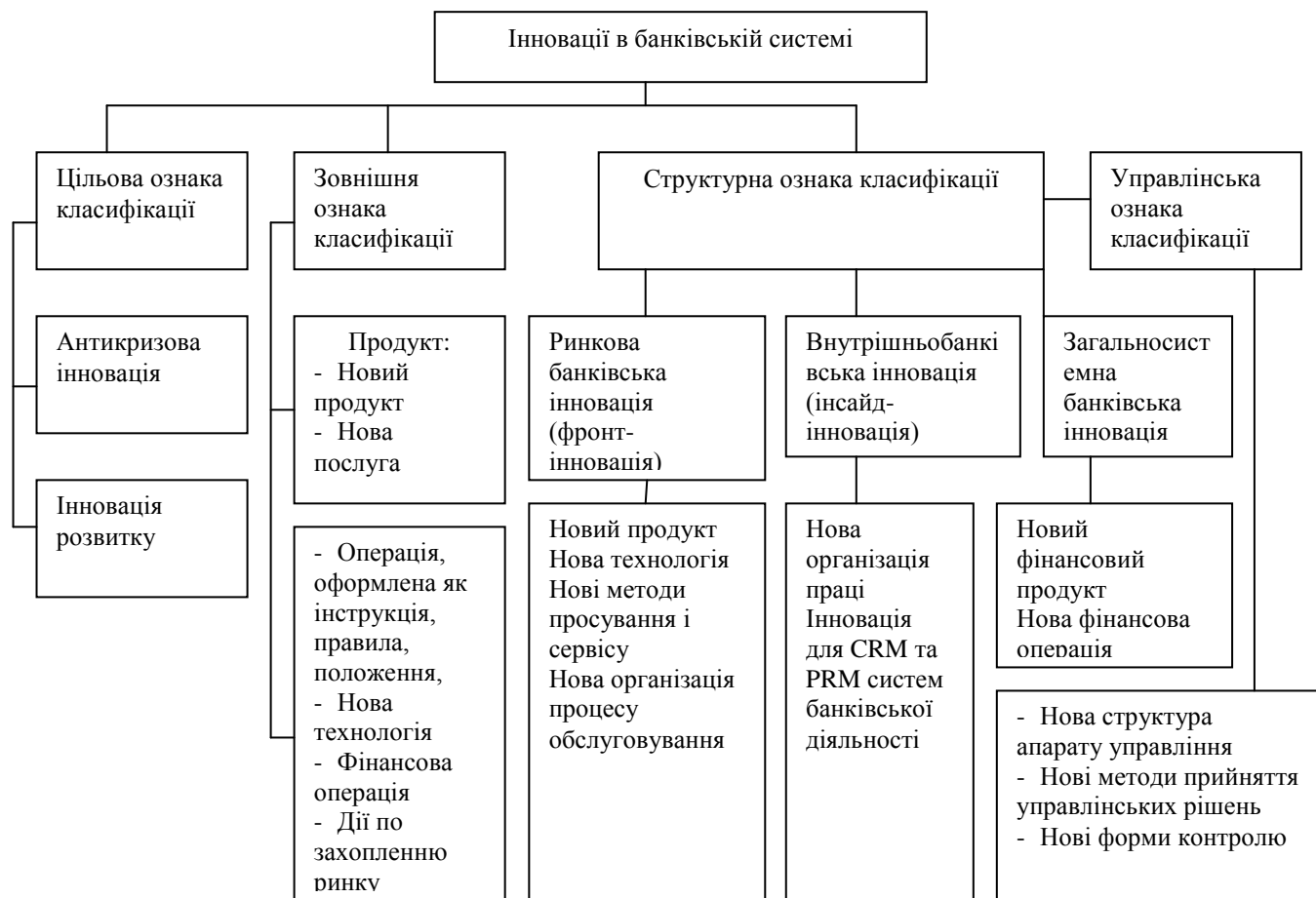

Рис. 2. Основні ознаки класифікації банківських інновацій

Джерело: розроблено автором

В основу критеріїв класифікації покладено підхід світової банківської практики, в межах якого виділяють наступні групи інновацій, що об'єднані спільністю їх цілей: нові послуги, які пов'язані з розвитком грошового ринку, послуги з управління готівкою, інновації у традиційних сегментах ринку позичкових капіталів. Загальні категорії банківських інновацій відображають найбільш суттєві властивості окремих видів банківських продуктів і послуг.

На основі системного підходу до інноваційного розвитку ринку банківських послуг України встановлено, що ефективне управління продуктами банку є можливим за відповідності політики менеджменту банківських продуктів трьома критеріями: конкурентоспроможності,

прибутковості та забезпечення прийнятної рівня ризикованості. Причому така відповідність має бути зваженою, адже підвищення конкурентоспроможності продуктів банку може реалізовуватись за рахунок зниження ціни, а підвищення прибутковості продажу продуктів банку може призвести до зменшення їх конкурентоспроможності, в той самий час, як зменшення рівня ризикованості банківських продуктів може призвести до зниження прибутків банку.

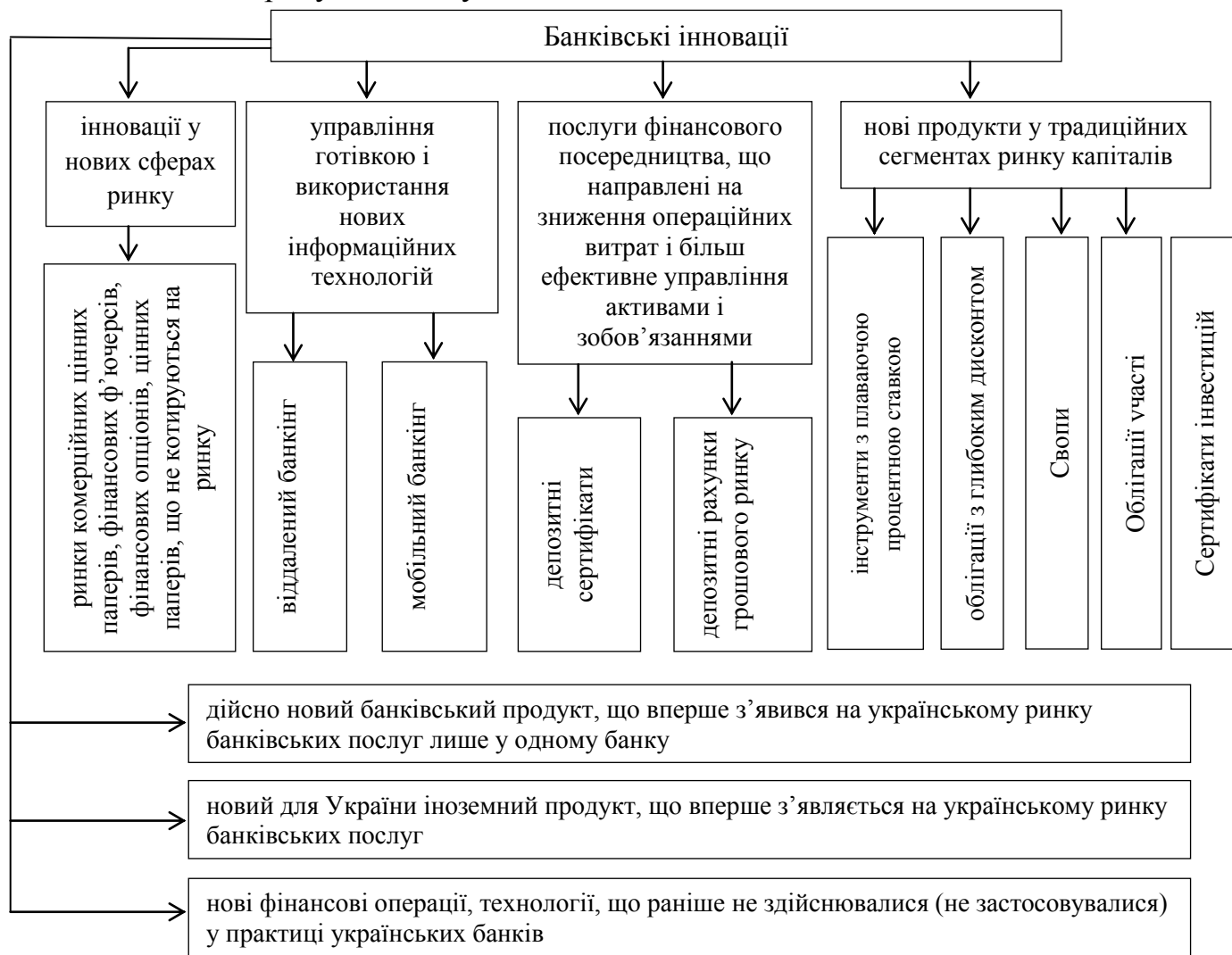

Рис. 3. Система банківських інновацій

Джерело: розроблено автором

Зроблено висновок, що ефективність функціонування банку, фінансова стійкість, надійність і конкурентоспроможність на фінансовому ринку суттєво залежать від рівня впровадження інноваційних банківських продуктів і технологій, які здатні стати поштовхом у подальшому розвитку банківського сектору України.

Інноваційний потенціал банків України є досить високим. Вітчизняні банки активно використовують досвід зарубіжних партнерів, цьому сприяє попит клієнтів на інноваційні продукти і технології. Банківські інновації

дозволяють створити унікальні для клієнтів продукти, підвищити привабливість і зручність для клієнта послуг банку.

Механізм упровадження інновацій у комерційних банках має певні особливості, які визначаються загальними рисами інноваційної активності у сфері послуг, у тому числі фінансових, як специфічному секторі суспільного виробництва:

- нематеріальний характер результату діяльності;
- тісніший зв'язок зі споживачами;
- дещо спонтанний процес появи інноваційних ідей, які не є результатами наукових досліджень;
- важлива роль самонавчання організації;
- дифузія (розповсюдження).

У третьому розділі **"Удосконалення системи державного регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг України"** на підставі результатів проведеного дослідження розроблено комплексну Концепцію інноваційного розвитку ринку банківських послуг України, яка може стати основою програм розвитку ринку банківських послуг. Довгострокове планування базується на гіпотезі про можливість спеціаліста передбачати та контролювати майбутнє.

Головна мета пропонованої Концепції – забезпечення ефективного інноваційного розвитку ринку банківських послуг в структурі національної економіки. Реалізація даної мети сприятиме інноваційному розвитку ринку банківських послуг в Україні та його інтеграції в світовий ринок банківських послуг на засадах оптимізації державного впливу на інноваційний розвиток.

Платформу пропонованої комплексної Концепції інноваційного розвитку ринку банківських послуг України наведено на рис. 4.

Пропонована комплексна Концепція інноваційного розвитку ринку банківських послуг України базується, переважно, на принципах сталого розвитку, управління та інноваційного розвитку. На відміну від існуючих розрізнених концепцій розвитку окремих ринків пропонована Комплексна концепція інноваційного розвитку ринку банківських послуг України за секторами є цілісною, комплексною і системно враховує особливості розвитку ринку банківських послуг.

У свою чергу, інвестиційно-інноваційна модель розвитку національної економіки має створити надійну основу для зміцнення позицій національної валюти України в довгостроковій перспективі та сприяти формуванню в економіці позитивних взаємозв'язків фінансового та реального секторів, коли національна валюта зміцнюється відповідно до темпів підвищення рівня економічного розвитку, що в свою чергу стимулює подальший розвиток інноваційно-інвестиційних процесів.

При цьому, системно обґрунтовані та раціонально сплановані заходи державного впливу на інноваційний розвиток ринку банківських послуг сприятимуть його подальшому розвитку та підвищенню ролі даного ринку в структурі національної економіки.

Мета: забезпечення ефективного інноваційного розвитку ринку банківських послуг в структурі національної економіки		
Стратегічна мета: Підвищення ефективності інноваційного розвитку ринку банківських послуг України		Тактична мета: Впровадження продуктивних та організаційних інновацій на ринку банківських послуг
Суб'єкти: - банки; - суб'єкти господарювання; - Національний банк України; - домогосподарства; - ІТ кластер; - органи влади; - громадські організації; - органи влади; - міжнародні організації.		
Принципи: - гуманізму та пріоритету інтересів суспільства; - адекватності заходів державного впливу; - соціальної збалансованості та відповідальності; - захисту навколишнього середовища; - безпеки господарської діяльності, товарів та процесу їх споживання, послуг та процесу їх надання; - узгодженості; - раціональності; - використання системного підходу до управління; - науковості управління; - орієнтації управління розвитком ринку банківських послуг на інноваційний шлях розвитку; - правова регламентація відносин; - матеріальна і моральна зацікавленість в результатах праці; - ефективність і оптимальність; - інноваційність; - забезпечення безпеки всієї банківської системи та споживачів банківських послуг; - правильний підбір і раціональна розстановка кадрів; - єдиноначальність; - єдність політичного і господарського управління; - достатність інформаційного забезпечення; - соціальне спрямування державного управління.		
Завдання (заходи): - сприяння реалізації Концепції сталого розвитку України; - сприяння формуванню відносин зі споживачами банківських послуг та забезпечення їх фінансової безпеки; - оптимізація державного впливу на окремі сектори ринку банківських послуг; - сприяння розвитку окремих секторів ринку банківських послуг на основі поєднання структурного та системного підходів; - зниження системних ризиків окремих секторів ринку банківських послуг; - стимулювання розвитку економіки України.		
Результати: - поліпшення банківського регулювання та нагляду; - підвищення конкурентоспроможності банківського сектору; - підвищення якості банківських послуг та раціоналізація розміщення фінансово-кредитних організацій по регіонах; - покриття ризиків, пов'язаних із розвитком інноваційного кредитування; - удосконалення системи ризик-менеджменту в українських банках; - забезпечення безпеки суб'єктів ринку банківських послуг (як банків та фінансових установ, так і їх клієнтів)		

Рис. 4. Платформа реалізації комплексної Концепції інноваційного розвитку ринку банківських послуг України

Джерело: розроблено автором

Встановлено, що ефективний механізм державного регулювання інноваційним розвитком банківської системи України має вирішувати проблему багатосторонньо, забезпечуючи безпеку всіх суб'єктів економічних відносин інноваційного розвитку банківської системи, гарантуючи їх інтереси, визначаючи сфери їх відповідальності та підтримуючи ключову роль банківської системи в національній економіці.

ВИСНОВКИ

У дисертації шляхом системного та структурного аналізу процесів розвитку ринку банківських послуг в Україні на основі теоретичного узагальнення наукових підходів та статистичних даних розроблено напрямки удосконалення державного регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг в Україні на основі формування комплексної системи. Основною методичною ідеєю в процесі вирішення даного завдання стало дослідження інноваційного розвитку ринку банківських послуг в Україні з позицій управління національною економікою, що дозволило сформулювати такі висновки та внести наступні пропозиції і рекомендації, які забезпечують вирішення поставлених завдань відповідно до визначеної мети дисертаційної роботи.

1. На підставі дослідження загальних аспектів державного регулювання банківською системою та ринком банківських послуг встановлено, що банківська система є законодавчо визначеною, ієрархічно структурованою системою взаємозв'язаних банків, яка забезпечує ефективне функціонування грошового ринку та сприяє розвитку економіки. В свою чергу, ринок банківських послуг є складним середовищем формування попиту і пропозиції на продукти банківської діяльності, що динамічно розвивається та набуває нових рис у контексті сучасних світогосподарських процесів. Разом з тим, ринок банківських послуг є складною структурою, що може бути класифікованою за різними критеріями: типами споживачів, географічним охопленням, продуктовою ознакою тощо. При цьому існування адекватних теоретичних підходів до визначення базових дефініцій банківської діяльності є однією з необхідних умов розробки правильної стратегії практичної оптимізації функціонування ринку банківських послуг.

2. Дослідження державного регулювання інноваційним розвитком в Україні дозволило зробити висновки, що інноваційна інфраструктура в Україні лише формується і є далекою від бажаного стану, і це суттєво стримує інноваційну діяльність в країні. Окрім цього, важливим засобом реалізації державної політики в інноваційній сфері є державне замовлення на виконання пріоритетних проектів наукового, технічного, природничого, гуманітарного характеру. Цей засіб є найбільш ефективним у тих випадках, коли необхідна концентрація організаційної, фінансової та економічної діяльності держави.

3. Вивчення зарубіжного досвіду державного регулювання інноваційним розвитком та функціонуванням ринку банківських послуг свідчить, що сфера управління інноваційним розвитком ринку банківських послуг у світі охоплює велику кількість організаційних структур, які включаються в інноваційний процес на різних його стадіях і виконують визначені функції: генерування нових ідей, формування концепції новації, її матеріалізація у певному продукті, розробка практичних способів її використання, виробництво новинки і виведення її на ринок.

4. Аналіз науково-практичних основ інноваційного розвитку ринку

банківських послуг України дозволяє зробити висновки про те, що зменшення кількості банків в Україні є наслідком політики активного втручання НБУ у функціонування банківської системи шляхом ліквідації неплатоспроможних банків та банків, які порушували українське законодавство, що сприяло підвищенню прозорості банківської системи, проте стрімке зменшення учасників банківського сектору може призвести до погіршення конкурентного середовища та умов надання банківських продуктів. Дослідження стану ринку банківських послуг свідчить, що в цілому становище суб'єктів на ринку банківських продуктів і послуг є стабільним. Присутні різноманітні ризики, серед яких основним є високий рівень конкуренції серед існуючих банків.

5. Діагностика інноваційного розвитку ринку банківських послуг дозволила систематизувати та класифікувати інновації на даному ринку. Відповідно, до інновацій на ринку банківських послуг належать інновації в системі нагляду з боку держави в особі Національного банку України. В системі управлінських та організаційних інновацій було виділено та проаналізовано основні інноваційні канали продажу банківських послуг в Україні, серед яких інтернет-банкінг, фінансові супермаркети, ко-брендинг, банкомати, пристрої самообслуговування тощо. Аналіз діяльності вітчизняних банківських установ показав, що інновації у сфері банківського бізнесу, які пов'язані з використанням нових технологій, в основному поширюються на сервісні інновації, а саме мобільний банкінг, інтернет-банкінг тощо. Нові технології стали головним поштовхом для розвитку сучасного масового банкінгу. Для клієнтів новим критерієм вибору банківської установи для обслуговування є наявність якісного Інтернету і мобільного банкінгу, «зони 24». Дистанційне банківське обслуговування трактують як надання банківських послуг за запитом клієнта без безпосередньої взаємодії клієнта зі співробітником банку.

6. Ефективне управління інноваційними продуктами банку є можливим за відповідності політики менеджменту банківських продуктів трьом критеріям: конкурентоспроможності, прибутковості та забезпечення прийнятної рівня ризикованості. Причому така відповідність має бути зваженою, адже підвищення конкурентоспроможності продуктів банку може реалізовуватись за рахунок зниження ціни, а підвищення прибутковості продажу продуктів банку може призвести до зменшення їх конкурентоспроможності, в той самий час як зменшення рівня ризикованості банківських продуктів може призвести до зниження прибутків банку. Ефективність функціонування банку, фінансова стійкість, надійність і конкурентоспроможність на фінансовому ринку суттєво залежать від рівня впровадження інноваційних банківських продуктів і технологій, які здатні стати поштовхом у подальшому розвитку банківського сектору України.

7. Дослідження існуючих та розроблення нових науково-методичних підходів до удосконалення механізму державного регулювання інноваційним розвитком банківської системи приводить до висновку про послідовне вдосконалення заходів антикризового управління в аспекті превентивного

менеджменту на основі наведених рекомендацій має відбуватися з належною наступністю та збалансовано із формуванням відповідних економічних, інституційних та нормативно-правових умов, що дозволить забезпечити ефективне державне регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг України.

8. Розроблено комплексну Концепцію державного регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг України, метою якої є забезпечення ефективного інноваційного розвитку ринку банківських послуг в структурі національної економіки. Реалізація даної Концепції сприятиме інноваційному розвитку ринку банківських послуг в Україні та його інтеграції в світовий ринок банківських послуг на засадах оптимізації державного впливу на інноваційний розвиток цього ринку.

9. Встановлено, що ефективний механізм державного регулювання інноваційним розвитком банківської системи України спроможний вирішувати проблему багатосторонньо, забезпечуючи безпеку всіх суб'єктів економічних відносин інноваційного розвитку банківської системи, гарантуючи їх інтереси, визначаючи сфери їх відповідальності та підтримуючи ключову роль банківської системи в національній економіці.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України та виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз:

1. Кисельов А.В. Загальні аспекти державного регулювання банківською системою / А.В. Кисельов // Актуальні проблеми економіки. - 2017. - № 12. - С. 98-105. [фахове видання, міжнародні наукометричні бази: EBSCOhost; EconLit; ABI/Inform by ProQuest; ERIH PLUS (Норвегія)].

2. Кисельов А.В. Підходи до вдосконалення механізму державного регулювання інноваційного розвитку банківської системи / А.В. Кисельов // Причорноморські економічні студії. - 2018. - Вип. 36(1). - С. 52-55. [фахове видання, міжнародна наукометрична база Index Copernicus].

3. Кисельов А. В. Підходи до розмежування понять «банківська послуга», «банківський продукт» та «банківська операція» в контексті інноваційного розвитку банківської системи / А.В. Кисельов // Актуальні проблеми економіки. - 2018. - № 12. - С. 124-129. [фахове видання, міжнародні наукометричні бази: EBSCOhost; EconLit; ABI/Inform by ProQuest; ERIH PLUS (Норвегія)].

4. Кисельов А.В. Сучасний стан та місце ринку банківських послуг в структурі національної економіки / А.В. Кисельов // Актуальні проблеми економіки. - 2019. - № 3. - С. 22- 27. [фахове видання, міжнародні наукометричні бази: EBSCOhost; EconLit; ABI/Inform by ProQuest; ERIH PLUS (Норвегія)].

5. Кисельов А.В. Основні засади концепції державного регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг України / А.В. Кисельов // Актуальні проблеми економіки. - 2019. - № 5. - С. 34-41. [фахове видання,

міжнародні наукометричні бази: EBSCOhost; EconLit; ABI/Inform by ProQuest; ERIH PLUS (Норвегія)].

6. Кисельов А.В. Сутність та класифікація інновацій на ринку банківських послуг / А.В. Кисельов // Проблеми та перспективи забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку. Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. Серія "Економіка". – Том XX. Випуск 311. – 2019. – С. 250-262. *[фахове видання]*.

Публікації у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій та семінарів:

7. Кисельов А.В., Єрмошенко М.М. Сучасні підходи до розуміння понять «банківська послуга», «банківський продукт» та «банківська операція» / Економіка і культура України в світових глобалізаційних процесах: позиціонування і реалії: тези доповідей III Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 21–22 березня 2018 р. / М-во освіти і науки України; М-во культури України; Київ. ун-т культури; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2018. – С. 78-82. *(Особистий внесок: автором здійснено розмежування понять "банківська система", "ринок банківських послуг", "банківський продукт" і "банківська послуга")*

8. Кисельов А.В. Проблеми державного регулювання інноваційної діяльності у банківській сфері / Formation of Knowledge Economy as the Basis for Information Society" [Thesis of the 6th International Scientific Seminar] / by M.M. Iermoshenko, A.Y.Kucherova, I.Y.Shtuler, D.V.Solokha, Z.B.Zhyvko – Kyiv-Amsterdam-Paris: International Academy of Information Science, 2018. – P. 66-67.

9. Kyseliiov A.V. Ensuring the security of banking market entities in the context of digitalization / Formation of Knowledge Economy as the Basis for Information Society [Proceedings of the 8th International Scientific Seminar. Part 1] / by M.M.Iermoshenko, I.Y.Shtuler, Z.B.Zhyvko etc. – Kyiv: IAIS-NAM, 2019. – P. 30-32.

10. Кисельов А.В. Зарубіжний досвід державного регулювання інноваційним розвитком та функціонуванням ринку банківських послуг / Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті та подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи: [матеріали XVIII міжнародного наукового семінару] / за наук. ред. д.е.н., проф. М. М. Єрмошенка. – К.: Національна академія управління, 2019. – С. 40-42.

11. Кисельов А.В. Концептуальні засади інноваційного розвитку ринку банківських послуг України / Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці: матеріали V Міжнародної наукової Інтернет-конференції (Київ – Греція, 14-15 жовтня 2019 року) / ВНЗ «Національна академія управління». – Київ: НАУ. – 2019. – с.148-151.

АНОТАЦІЯ

Кисельов А.В. Державне регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством. – ВНЗ «Національна академія управління». - м. Київ, 2019.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню загальних аспектів удосконалення державного регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг в Україні. В роботі визначено загальні аспекти державного регулювання банківською системою та ринком банківських послуг, досліджено державне регулювання інноваційним розвитком в Україні та зроблені висновки щодо використання зарубіжного досвіду державного регулювання інноваційним розвитком та функціонуванням ринку банківських послуг в національних умовах. Досліджено сучасний стан та місце ринку банківських послуг в структурі національної економіки та на основі діагностики інноваційного розвитку банківської системи України визначено вплив інноваційного розвитку ринку банківських послуг на національну економіку. Розроблено науково-методичні підходи до удосконалення механізму державного регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг та комплексну концепцію державного регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг України.

Ключові слова: інноваційний розвиток, ринок банківських послуг, державне регулювання, національна економіка

АННОТАЦИЯ

Киселев А.В. Государственное регулирование инновационным развитием рынка банковских услуг Украины. - На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 - Экономика и управление национальным хозяйством. - ВУЗ «Национальная академия управления», г. Киев, 2019.

Диссертация посвящена обоснованию общих аспектов совершенствования государственного регулирования инновационным развитием рынка банковских услуг в Украине. В работе определены общие аспекты государственного регулирования банковской системы и рынком банковских услуг, исследованы государственном регулировании инновационным развитием в Украине и сделаны выводы по использованию зарубежного опыта государственного регулирования инновационным развитием и функционированием рынка банковских услуг в национальных условиях. Исследовано современное состояние и место рынка банковских услуг в структуре национальной экономики и на основе диагностики инновационного развития банковской системы Украины определено влияние инновационного развития рынка банковских услуг на национальную экономику. Разработаны научно-методические подходы к совершенствованию механизма государственного регулирования инновационным развитием рынка банковских услуг комплексную концепцию государственного

регулювання інноваційним розвитком ринку банківських послуг України.

Ключевые слова: інноваційне розвиток, ринок банківських послуг, державне регулювання, національна економіка

ANNOTATION

Kyseliov A.V. State regulation of innovative development of the banking services market in Ukraine. - Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Economics, specialty 08.00.03 - Economics and Management of National Economy. - National Academy of Management, Kyiv, 2019.

The dissertation is devoted to substantiation of general aspects of improvement of the state regulation of innovative development of the market of banking services in Ukraine. The paper defines the general aspects of state regulation of the banking system and the banking services market, investigates the state regulation of innovation development in Ukraine, and draws conclusions on the use of foreign experience of state regulation of innovation development and the functioning of the banking services market in national conditions. The current state and place of the banking services market in the structure of the national economy is investigated and the impact of the innovative development of the banking services market on the national economy is determined on the basis of diagnostics of innovative development of the banking system of Ukraine. Scientific and methodological approaches to improving the mechanism of state regulation of innovative development of the banking services market and a complex concept of state regulation of innovative development of the banking services market of Ukraine have been developed.

Keywords: innovative development, banking services market, state regulation, national economy

Відповідальний за випуск
доктор економічних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України
Єрмошенко Микола Миколайович